

সৰিয়ঁহৰ বিজ্ঞানসন্মত খেতি

পাৰভেজ আহমেদ
ৰূপক কুমাৰ নাথ

কৃষি বিজ্ঞান কেন্দ্ৰ
অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়
তিনিচুকীয়া - ৭৮৬১২৫

সৰিয়ঁহৰ বিজ্ঞানসন্মত খেতি

অসমত ৰবি শস্য হিচাপে কৰা তৈলজাতীয় শস্যৰ ভিতৰত সৰিয়ঁহৰ স্থান প্ৰথম। প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে দৈনন্দিন জীৱনত সৰিয়ঁহ তেলৰ এটি বিশেষ অৱদান আছে। এই শস্যৰ বীজত শতকৰা ৩০ ৰ পৰা ৪৮ ভাগলৈকে তেল থাকে। কোমল অৱস্থাত এইবিধ উদ্ভিদৰ কুমলীয়া পাত সেউজীয়া পাচলি হিচাবে খাব পাৰি। অসমত সৰহভাগ কৃষকে সৰিয়ঁহৰ খেতি কৰে যদিও উন্নত জাতৰ অভাৱ, অম্লযুক্ত মাটি, কৃষকৰ মাজত ৰাসায়নিক সাৰৰ প্ৰয়োগৰ অভাৱ, বেছি আৰ্দ্ৰতা বতৰৰ বাবে পোক-পৰুৱা আৰু বেমাৰ-আজাৰৰ উপদ্ৰৱ ইত্যাদি কাৰণত বিঘাই প্ৰতি উৎপাদন বহুত কম পোৱা পৰিলক্ষিত হয়। গতিকে বিজ্ঞানসন্মত কৃষি পদ্ধতিৰ জ্ঞান আহৰন কৰি লৈ খেতি কৰিলে বিঘাই প্ৰতি গড় উৎপাদন আৰু অধিক বৃদ্ধি কৰি লাভৱান হ'ব পৰা যায়। সেয়েহে সৰিয়ঁহৰ বিজ্ঞানসন্মত কৃষি পদ্ধতিৰ বিষয়ে তলত দিয়া হ'ল-

জাত নিৰ্বাচন: - সৰিয়ঁহৰ উৎপাদন বতাবলৈ হ'লে প্ৰথমতে চকু দিবলগীয়া কথাটো হৈছে উপযুক্ত জাত নিৰ্বাচন। আমাৰ ৰাজ্যত দুবিধ সৰিয়ঁহৰ খেতি কৰা হয়। এবিধ হৈছে কলা সৰিয়ঁহ আৰু আনবিধ হৈছে ৰাই সৰিয়ঁহ। অসমৰ বাবে বিশেষ উপযোগী বুলি অসম কৃষি বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা অনুমোদিত কিছুমান জাতৰ নাম আৰু বৈশিষ্ট তলত বৰ্ণনা কৰা হ'ল-

জাত	কৃষিকাল (দিন)	উৎপাদন ক্ষমতা (কু:/হেক্টৰ)	তেলৰ পৰিমাণ (%)
Rapeseed (তোৰিয়া)			
টি এস - ৩৮	৯০-৯৫	১০-১২	-
টি এস - ৩৬	৯০-৯৫	১০-১২	-
টি এস - ২৯	৮৫-৯০	১০-১২	৪৪.০
এম - ২৭	৯০-৯৫	১০-১২	৪৪.৬
Mustard (ৰাই)			
টি এম - ২	১০৫-১১৫	১২-১৬	৩৬.৪
টি এম - ৪	১০৫-১১৫	১২-১৬	৩৬.৪
বৰুনা	১১০-১২০	১২-১৬	৩৬.৪

মাটি নিৰ্বাচন:- পানী ওলাই যাব পৰা ব্যবস্থায়ুক্ত পলসুৱা বা বালিচহীয়া মাটিত ইয়াৰ খেতি ভাল হয়। নৈৰ পলসুৱা, যথেষ্ট পৰিমাণে জৈৱিক সাৰযুক্ত পানী ধৰি ৰাখিব পৰা মাটি সৰিয়ঁহ খেতিৰ বাবে উত্তম। তদুপৰি যিকোনো মাটিতে মিহিকৈ চহাই যথেষ্ট পৰিমাণে জৈৱিক সাৰ প্ৰয়োগ কৰিও সৰিয়ঁহৰ খেতি কৰিব পাৰি।

বীজ সিঁচাৰ সময়:- সৰিয়হৰ বীজ সিঁচিবৰ কাৰণে উপযুক্ত সময় হৈছে কাতি মাহৰ পৰা আঘোণ মাহৰ মাজভাগলৈকে (অক্টোবৰৰ মাজৰ পৰা নভেম্বৰৰ মাজভাগলৈকে)। বীজ আগতীয়াকৈ সিঁচিলে মোৰা পোকৰ আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা পাব পাৰি।

বীজৰ পৰিমাণ আৰু বীজ শোধন:- কলা সৰিয়হৰ বাবে এবিঘা মাতিত ১.৩ কি:গ্ৰা: আৰু ৰাই সৰিয়হৰ বাবে ১.১ কি:গ্ৰা: বীজৰ প্ৰয়োজন হয়। সৰিয়হ খেতিত হোৱা ডাউনি মিলডিউ আৰু বগা ৰাষ্ট্ৰ বেমাৰৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ প্ৰতি কি:গ্ৰা: বীজৰ লগত এগ্ৰণ ৩৫ ডল্লিউ এচ (মেটালেক্সাইল) ৬ গ্ৰাম হিচাবে মিহলাই বীজ শোধন কৰি লব লাগে। পলমকৈ সিঁচা বৰষুণ নিৰ্ভৰশীল সৰিয়হৰ বাবে এবিঘা মাতিত অনুমোদিত বীজৰ পৰিমাণতকৈ ৩৩% বেচি বীজৰ প্ৰয়োজন হয়।

বীজ সিঁচা পদ্ধতি:- সৰিয়হৰ বীজ শাৰীবদ্ধ প্ৰণালীত বা চতিয়াই সিঁচিব পাৰি। অৱশ্যে বীজবোৰ শাৰীকৈ সিঁচিব পাৰিলে অংকুৰণ সময়মতে হোৱা দেখা যায় আৰু পৰিচৰ্যা কৰিবলৈ সুবিধা হয়। ফলত উৎপাদন বৃদ্ধি হয়। বীজ সিঁচাৰ পিছত মাটিডৰা পাতলকৈ মৈয়াই দিব লাগে।

মাটি প্ৰস্তুতি:- সৰিয়হ খেতি কৰিব খোজা মাটিডৰা ৪-৫ বাৰ হালবাই মৈয়াই সমান কৰি লব লাগে। ডাঙৰ চপৰাবোৰ যথাসম্ভৱ ভাঙি মাটি গুড়ি কৰি লব লাগে।

চূণ প্ৰয়োগ:- দুটা বা তাতোধিক শস্য কৰা মাতিত সৰিয়হৰ খেতি কৰিব গলে মাটিৰ অম্লতা সঠিক ৰখাৰ বাবে চূণ প্ৰয়োগ কৰা আৱশ্যক। তাৰ বাবে বীজ সিঁচাৰ ১৫ দিন পূৰ্বে বিঘাই প্ৰতি ৬৫ কি:গ্ৰা: চূণ (কেলচিয়াম কাৰ্বনেট বা ড'লমাইট) মাটিৰ লগত মিহলাই দিব লাগে।

সাৰ প্ৰয়োগ:- সৰিয়হ খেতিত জৈৱিক আৰু ৰাসায়নিক দুয়োবিধ সাৰেই প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। মাটি প্ৰস্তুত কৰাৰ সময়ত বিঘাই প্ৰতি ৩-৪ কুইণ্টল গোৱৰ/পচন সাৰ প্ৰয়োগ কৰি মাটিৰ লগত ভালদৰে মিহলাই দিব লাগে। সাৰ, মাটিৰ গুণাগুণ চাই প্ৰয়োগ কৰা দৰকাৰ। বৰষুণৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল অঞ্চলত সৰিয়হৰ খেতি কৰিলে বিঘাই প্ৰতি ১২ কি:গ্ৰা: ইউৰিয়া, ৩০ কি:গ্ৰা: একক সুপাৰ ফচফেট, ৩ কি:গ্ৰা: মিউৰিয়েট অৱ পটাছ সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। জলসিঞ্চনৰ সুবিধা থকা অঞ্চলত বিঘাই প্ৰতি ১৮ কি:গ্ৰা: ইউৰিয়া, ৩৩ কি:গ্ৰা: একক সুপাৰ ফচফেট, ৯ কি:গ্ৰা: মিউৰিয়েট অৱ পটাছ সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে। নাইট্ৰজেন, ফচফৰাছ, পটাছযুক্ত সাৰৰ উপৰিও বিঘাই প্ৰতি ১.৫ কি:গ্ৰা: বৰাক্ৰ সাৰ প্ৰয়োগ কৰিলে সুফল পোৱা যায়। সুপাৰ ফচফেটৰ অভাৱত যেতিয়া ডি এ পি সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লগা হয়, তেতিয়া জীপচাম সাৰবিধ বিঘাই প্ৰতি ১৮ কি:গ্ৰা: প্ৰয়োগ কৰাতো দৰকাৰ। শেষৰ বাৰ হাল বাওতে সমুদায় সাৰ প্ৰয়োগ কৰিব লাগে।

জলসিঞ্চন ব্যৱস্থা:- শতকৰা ৫০ ভাগ ফুল ধৰা অৱস্থাত নাইবা ছেই ধৰিবলৈ লওঁতেই মাটিত ৬ চে: মি:ৰ জোখত এবাৰ জলসিঞ্চন কৰিব পাৰিলে অধিক উৎপাদন আশা কৰিব পৰা যায়। এইখিনি সময়ত ২০-২৫ মি:মি: বৰষুণ হ'লে, বীজ সিঁচাৰ পিছত জলসিঞ্চন কৰাৰ প্ৰয়োজন নাই। সময়মতে বীজ সিঁচিলে সিঁচাৰ আগত পানী যোগান নধৰিলেও হয়। অৱশ্যে, বীজ সিঁচাৰ সময়ৰ মাটিত আৰ্দ্ৰতা নাথাকিলে এবাৰ জলসিঞ্চন কৰি বীজ সিঁচিব লাগে।

প্ৰতিপালন:- সাধাৰণতে সৰিয়হৰ খেতিত বনবাত নিৰোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। অৱশ্যে বীজবোৰ শাৰী শাৰীকৈ সিঁচিলে বীজ সিঁচাৰ ১৫-২০ দিন মানৰ পিছত এবাৰ নিৰণি কৰি গছপুলি ৩-৪ ইঞ্চি দুৰত্বত থকাৰ পাতলাব লাগে। চতিয়াই সিঁচিলে প্ৰতি বৰ্গমিটাৰত ৩০-৩৫ টা গছপুলি ৰাখি বাকীবোৰ উভালি পেলাব লাগে।

শস্য ৰক্ষা:- সৰিয়হৰ প্ৰধান অনিষ্টকাৰী পোক হৈছে মোৱা পোক আৰু পাত চেলেকা পোক। সৰিয়হতলীত মোৱা (Aphids) আৰু পাত চেলেকা পোকৰ (Saw fly) আক্ৰমণ দেখা দিলে মালাথিয়ন ৫০ ই চি ২ মি:লি: বা ডাইমিথয়েট (ৰগৰ) ৩০ ই চি ১ মি: লি: প্ৰতি লিটাৰ পানীত মিহলাই প্ৰতি বিঘাত ৭০-৮০ লিটাৰ মিশ্ৰণ প্ৰস্তুত কৰি শস্যডৰাত স্প্ৰে কৰিব লাগে। শস্যই ফুল মেলাৰ সময়ত স্প্ৰে কৰিব লগা হ'লে আবেলি সময়ত ঔষধ প্ৰয়োগ কৰা উচিত। আগতীয়াকৈ বীজ সিঁচিলেও মোৱা পোকৰ উপদ্ৰৱৰ পৰা হাত সাৰিব পৰা যায়।

সৰিয়হত অন্তাৰনেৰিয়া ব্লাইট নামৰ বেমাৰে দেখা দিলে ১০-১৫ দিনৰ অন্তৰে অন্তৰে কেপটান বা ইন্ডোফিল এম – ৪৫ নামৰ ঔষধ ২ গ্ৰাম ১ লিটাৰ পানীত মিহলাই প্ৰতি বিঘাত ৭০-৮০ লিটাৰ মিশ্ৰণ প্ৰস্তুত কৰি শস্যডৰাত স্প্ৰে কৰিব লাগে।

শস্য চপোৱা:- ৯০-১০০ দিনৰ ভিতৰত শস্য চপাবৰ হয়। যেতিয়া গছৰ পাতৰ ৰঙ হালধীয়া হবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু চিৰা বিলাকৰ (Pod) শতকৰা ৭০-৮০ ভাগ পকি যায়, তেতিয়া সৰিয়হ কাটিবৰ হয়। কাটি অনা চিৰাবোৰ ভালদৰে গুকাই মৰণা মাৰিব লাগে।

উৎপাদন:- উপৰোক্ত পদ্ধতিত সৰিয়হ খেতি কৰিলে গড় হিচাবে বিঘাই প্ৰতি ১.৩ — ১.৬ কুইণ্টল ফচল আশা কৰিব পৰা যায়।